

VNÍMANIE LESA AKO VÝZNAMNEJ ZLOŽKY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA VEREJNOSŤOU

Jozef Výboštok, Magdaléna Pichlerová, Viliam Pichler, Lenka Navrátilová, Zuzana
Dobšinská, Jaroslav Šálka

Abstract

Enhanced environmental awareness significantly affects forestry. Changes in public opinion and social requirements affect the entire forestry sector, including forest policy makers, forest owners and forest managers. It is necessary to ensure that forest management and forest policy take account of this fact and focus on obtaining information on perceptions and the requirements on forest that should be fulfilled by forest management. In this article, we focused on collecting information through a CHARMED web questionnaire, with 366 respondents answering questions about the perception of the forest ecosystem. The objective of the submitted contribution was to assess how the public perceive forest. What is more, we tried to confirm or confute the possible existence of factors influencing this perception. The results of the work have shown that the public requires from the forest mainly non-production functions, especially oxygen production, relaxation and rest. Forest as production system in the ecosystem is perceived by only 2.6% of respondents. Another result of the contribution is that the impact of gender, age, education and location of respondents' home on forest perception was not established.

Keywords: ecosystem services, decision, forest ecosystem

1 Úvod

Všetky organizmy na svete modifikujú svoje prostredie a ľudia nie sú výnimkou. Ako rástla populácia ľudí a rozšíril sa rozsah pôsobnosti technológií, modifikácia ľudského prostredia sa zväčšila drasticky a teraz platí, že žiadne ekosystémy na svete nie sú bez ľudského vplyvu (Peter M. Vitousek, Harold A. Mooney, Jane Lubchenco, 1997). Táto skutočnosť sa týka aj lesných ekosystémov, ktorých vývoj je vo väčšine prípadov výrazným spôsobom ovplyvňovaný ľudskou činnosťou tzv. lesným hospodárstvom. Súčasný lesný hospodárstvo je charakteristické zásadnými zmenami v názoroch a požiadavkách spoločnosti na lesný ekosystém (Rametsteiner et al., 2009). Patrí sem predovšetkým zvýšené povedomie o životnom prostredí. Tieto zmeny v myslení ovplyvňujú aj spôsob vnímania lesného hospodárstva ako výrobcu surovín, ako aj nástroja zabezpečujúceho plnenie mimo produkčných funkcií lesov (Grilli et al., 2016). Kým v minulosti sa lesný hospodárstvo zameriavalo predovšetkým na zabezpečovanie produkčných funkcií, v súčasnosti je les vnímaný ako komplexný produkčný systém plniaci širokú škálu ekosystémových služieb (Eriksson, 2014; Pukkala, 2016). Túto paradigmu je potrebné brať do úvahy, pretože tieto zmeny vo verejnej mienke a s ňou súvisiace spoločenské požiadavky majú vplyv na celý sektor lesného hospodárstva a to vrátane tvorcov lesnej politiky, vlastníkov a obhospodarovateľov lesa. Majitelia a obhospodarovatelia lesov tak v súčasnom období prestávajú byť dodávateľmi drevnej suroviny a stávajú sa poskytovateľmi komplexných spoločností žiadaných služieb, vrátane vysoko uznávaného obnoviteľného zdroja ako súčasť bioekonomiky rozvíjajúcej sa ako konkurent využívania neobnoviteľných zdrojov energie (Wilén, 1985).

Obhospodarovateľom a majiteľom lesov sa tak naskytla vhodná príležitosť reagovať na čoraz viac integrovanú pridanú hodnotu výroby a riadenia lesných zdrojov. Táto skutočnosť si vyžaduje získanie nových poznatkov, vedomostí a schopností primeranej reakcie na takéto zmeny podmienok a príležitosti, ktoré im v súčasnosti vznikajú. S týmto je spojená predovšetkým potreba zvýšenia komunikácie a zdokonalenia zručnosti v oblasti marketingu a vzťahov s verejnosťou, aby bolo možné flexibilne reagovať na zmeny v preferenciách a plniť tak požadované ciele spoločnosti. V prvom rade je však potrebné väčšie porozumenie a snaha počúvať spoločnosť, spotrebiteľov a širokú verejnosť s cieľom získavania informácií o požadovaných cieľoch.

Cieľom predkladaného príspevku je posúdenie vnímania lesného ekosystému verejnosťou a zhodnotenie vybraných faktorov ovplyvňujúcich vnímanie lesa.

2 Metodika

Predkladaný príspevok je založený na výsledkoch prieskumu v rámci riešenia medzinárodného projektu CHARMED. Pre zber kvalitatívnych dát bola použitá metóda štandardizovaného dopytovania, a to prostredníctvom dotazníkovej metódy. Metóda zberu údajov prebiehala prostredníctvom webu. Prvá časť bola zameraná na získanie základných informácií o respondentoch, ako je pohlavie, rok narodenia, vzdelanie, zamestnanie a podobne. Druhá časť pozostávala z otázok zameraných na environment. Celkovo dotazník pozostával zo 68 hlavných otázok, z toho 60 otázok bolo charakteru uzavretých odpovedí a 8 otázok bolo otvorených. Celkovo bol dotazník vyplnený 556 respondentami, pričom pre tento príspevok bolo vybraných 366 dotazníkov, v ktorých boli úplne vyplnené odpovede na nami vymedzené otázky, týkajúce sa vnímania lesného ekosystému.

3 Výsledky

3.1 Respondenti

Základný prehľad počtu odpovedí po jednotlivých kategóriách je zobrazený v tabuľke 1.

Tabuľka 1 Prehľad respondentov (n= 366)

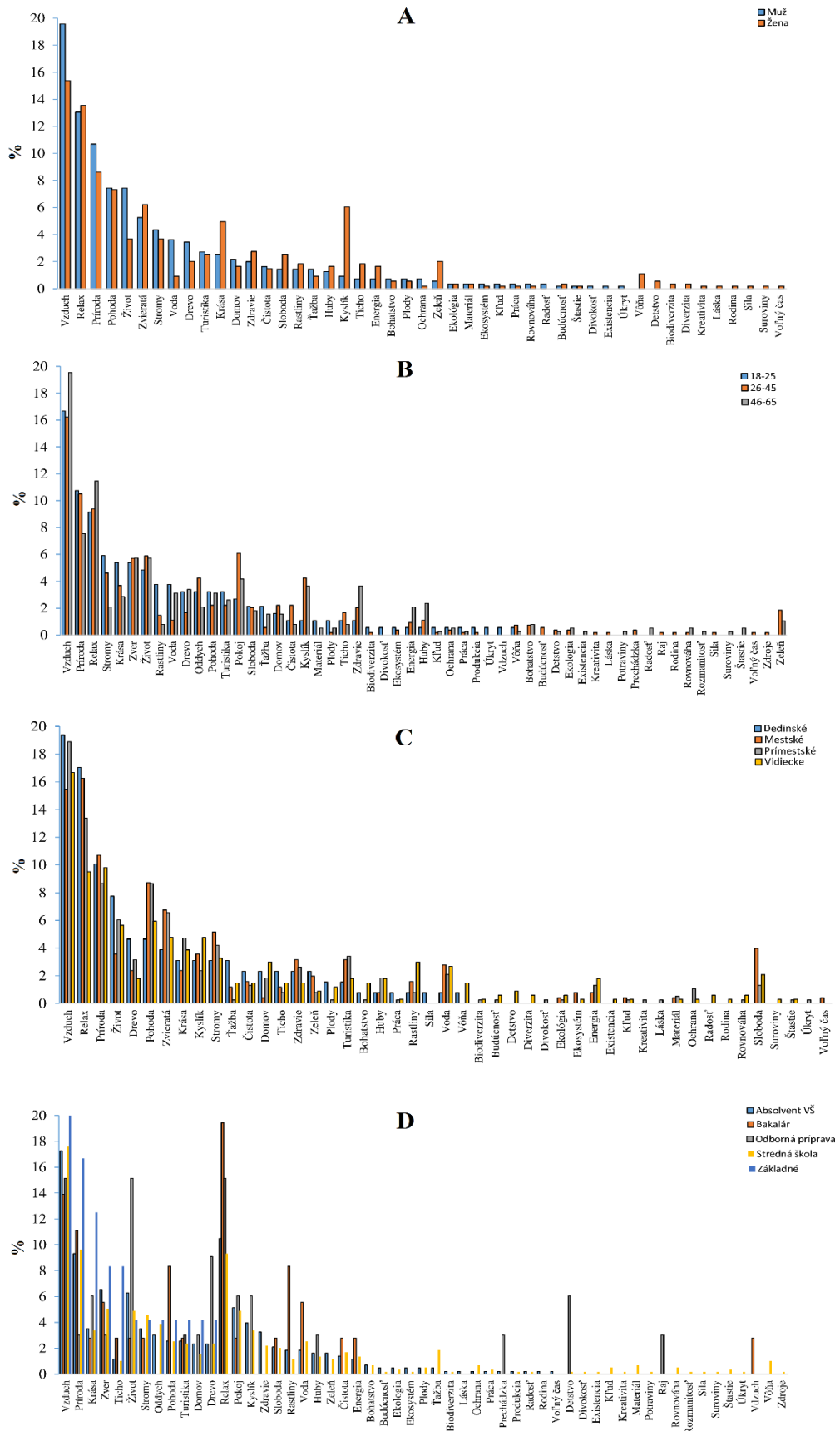
Pohlavie	184 mužov (50%)
	182 žien (50%)
Vek	18-25 rokov: 61 (17%)
	26-45 rokov: 179 (49%)
	46-65 rokov: 126 (34%)
Vzdelanie	Základné: 8 (2%)
	Odborné: 10 (3%)
	Stredoškolské: 194 (53%)
	Bakalárske: 12 (3%)
	Vysokoškolské II. st.: 142 (39%)
Bydlisko	Mestské: 84 (23%)
	Prímestské: 127 (34%)
	Dedinské: 43 (12%)
	Vidiecke: 112 (31%)

Z hľadiska vplyvu pohlavia na vnímanie lesa výsledky práce ukazujú, že najfrekvencovanejším slovom, ktoré respondentom napadne pri slove les je vzduch (muži 19%, ženy 15%). V poradí druhým najfrekvencovanejším slovom je relax (muži 13%, ženy 13,5%) a tretím najfrekvencovanejším slovom je príroda (muži 10%, ženy 9%) (obr.2A). Z analýzy teda vyplýva fakt, že spoločnosť lesy vníma predovšetkým ako producentov kyslíka a miesto pre relax a oddych. Iba 3% mužov a 2% žien vníma les ako producenta drevnej suroviny.

Z grafov porovnania vzťahov medzi pohlavím (obrázok 2A), vekom (obrázok 2B), bydliskom (obrázok 2C) a vzdelaním (obrázok 2D) vyplýva, že neexistujú žiadne vzťahy medzi týmito faktormi vo vzťahu k vnímaniu lesa, čo je potvrdené Chí kvadrát testom.

Obr. 1 Vnímanie lesa respondentami (veľkosť písma priamo úmerná frekvencii výskytu daného slova)

Obr.2 Vnímanie lesa podľa pohlavia (A), veku (B), bydliska (C) a vzdelania (D)

4 Diskusia a záver

Predkladaná štúdia dospela k záveru, že verejnosť na Slovensku je v súčasnosti zameraná predovšetkým na zabezpečovanie funkcií zlepšujúcich blahobyt spoločnosti, patriacich do skupiny mimo produkčných funkcií, čo je v súlade s tvrdeniami (Rametsteiner et al., 2009), že pre typicky lesnícke krajiny (Švédsko, Nórsko, Fínsko) je charakteristický vyvázenejší pohľad na produkciu lesov ako v krajinách strednej a južnej Európy, kde spoločnosť vníma produkčnú funkciu lesov negatívne. Väčšina zainteresovaných účastníkov uviedla ako najdôležitejšiu úlohu lesného ekosystému produkciu kyslíka, zlepšovanie kvality ovzdušia a činnosti spojené s rekreáciou. Výsledky ďalej ukazujú, že v súčasnosti verejnosť nevníma produkciu dreva ako obnoviteľného materiálu ako dôležitý prínos lesného hospodárstva vo väzbe na využívanie obnoviteľných zdrojov. Výsledky práce ukázali, že na vnímanie lesa, a teda na plnenie jeho funkcií nemá významný vplyv ani pohlavie respondentov, vek, vzdelanie ani bydlisko, čo je v rozpore s tvrdeniami (Rametsteiner et al., 2009), kedy sa ukázal vplyv bydliska aj veku na vnímanie plnenia jednotlivých funkcií. Metóda získavania informácií o vnímaní lesa prostredníctvom dotazníkov sa ukázala ako vhodný nástroj, ktorý môže pomôcť majiteľom a obhospodarovateľom lesov zabezpečovať jednotlivé funkcie lesa tak, aby boli splnené požiadavky spoločnosti v prípade kompenzácie straty na produkcii. Zaujímavým výsledkom je, že biodiverzita nebola často frekventovaným slovom vo väzbe na vnímanie lesa, čo je v rozpore s Bakhtiari et al., (2014), ktorí tvrdili, že pre spoločnosť má veľký význam, a to vo forme rôznych druhov živočíchov a rastlín, aj keď väčšina ľudí biodiverzitu zahŕňa priamo do rekreačnej hodnoty lesa prípadne vzdelávacej hodnoty a berie ju ako kultúrnu zložku, čo sa mohlo prejaviť aj v našom prípade.

Takto nadobudnuté poznatky spoločenského vnímania lesov sú dôležité, pretože vláda a lesnícka politika sa môže lepšie prispôbiť potrebám verejnosti, environmentálne vzdelávacie programy môžu pomôcť propagovať menej známe ekosystémové služby a čím sú vedecké ukazovatele stavu ekosystému bližšie hodnotám spoločnosti, tým viac spoločnosť chápe aktivity a činnosti vykonávané v súvislosti s disturbanciami či hrozbami na prírodné prostredie (Patel et al., 1999).

Pod'akovanie

Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV 15-0715 a APVV 17-0232 a projektu CHARMED č. 734684 európskej komisie H2020-MSCA-RISE-2016.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. Bakhtiari, F., Jacobsen, J.B., Strange, N., Helles, F., 2014. Revealing lay people's perceptions of forest biodiversity value components and their application in valuation method. *Glob. Ecol. Conserv.* 1, 27–42. <https://doi.org/10.1016/j.gecco.2014.07.003>
2. Eriksson, L., 2014. Risk Perception and Responses Among Private Forest Owners in Sweden. *Small-scale For.* 13, 483–500. <https://doi.org/10.1007/s11842-014-9266-6>
3. Grilli, G., Jonkisz, J., Ciolli, M., Lesinski, J., 2016. Mixed forests and ecosystem services: Investigating stakeholders' perceptions in a case study in the Polish Carpathians. *For. Policy Econ.* 66, 11–17. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2016.02.003>
4. Patel, A., Rapport, D.J., Vanderlinden, L., Eyles, J., 1999. Forests and societal values: Comparing scientific and public perception of forest health. *Environmentalist* 19, 239–249. <https://doi.org/10.1023/A:1026402812084>
5. Peter M. Vitousek, Harold A. Mooney, Jane Lubchenco, J.M.M., 1997. Human Domination of Earth Ecosystems. *Science* (80-). 278, 21.
6. Pukkala, T., 2016. Which type of forest management provides most ecosystem services? *For. Ecosyst.* 3, 9. <https://doi.org/10.1186/s40663-016-0068-5>

7. Rametsteiner, E., Eichler, L., Berg, J., 2009. Shaping forest communication in the European Union: public perceptions of forests and forestry 1–157.
8. Wilen, J.E., 1985. Bioeconomics of renewable resource use, in: Handbook of Natural Resource and Energy Economics. Elsevier, pp. 61–124.

Adresa autorov

Ing. Jozef Výboštok PhD., Ing. Lenka Navrátilová

Mgr. JUDr. Zuzana Dobšinská PhD., doc. Dr. Ing. Jaroslav Šálka

Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta, Katedra ekonomiky a riadenia lesného hospodárstva, T. G. Masaryka 24, Zvolen 960 53 Slovensko, vybostok@tuzvo.sk, lenka.navratilova@tuzvo.sk, dobsinska@tuzvo.sk, salka@tuzvo.sk

Ing. Magdaléna Pichlerová PhD.

Technická univerzita vo Zvolene, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Katedra plánovania a tvorby krajiny, T. G. Masaryka 24, Zvolen 960 53 Slovensko, magdalena.pichlerova@tuzvo.sk

Prof. Dr. Ing. Viliam Pichler

Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta, Katedra prírodného prostredia, T. G. Masaryka 24, Zvolen 960 53 Slovensko, pichler@tuzvo.sk